

Előfizetési díj
Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 ..
Negyedévre	3 ..
Egy hóra	1 ..

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:
Őrszór hasábozott garmond sor 6 kr. ára
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagybobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:
Bécsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein és Vogler (Neuer Markt 11).
Pesten: Lang Leopold (Erszébet-tér 9. 7.

Nyilttéri cikkek
garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:
Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékesb cikkek díjaztatnak.
Készítotok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „KELET“
politikai és közgazd. napilap
nyolczadik negyedévi folyamára.

A közelgő új negyedév küszöbén, a nél-
kül, hogy új program-adásnak szükségét lát-
nók, egyszerűen fölkerjük lapunk t. pártolót
hogy előfizetéseiket idején megtenni szivesked-
jenek, nehogy a lap szétküldésében fenakadás
történjen.

A „Kelet“, mint eddig, ezután is hiv kép-
viselője lesz az erdélyi részok érdekeinek, s
míg mulaszthatlan kötelességének tartja az anya-
bonnal való unio rendszeres keresztülvitele
mellett küzdeni, viszont nem téveszti szem elől
a historiai mult által teremtet specialis vi-
szonyok tekintetbe vételét, s annyival inkább
most, midőn a királyi biztosság megszüntetése
folytán, még jobban előtérbe lép annak szüksé-
gessége, hogy minden felmerülő sajátlagos kér-
dés földéítését a nyilvánosság közegei, az er-
délyrészi lapok, tekintsék elengedhetlen felada-
tuknak.

Ezt a feladatot jövőre is tőlünk telhető-
leg betöltjük s munkatársaink tekintélyes cso-
portja remélünk engedi e törekvés sikerét,
ha t. előfizetőink eddig tanusított támogatásuk-
ban ezután is részesírenek s maga az ország-
rész intelligenciája lapunkat tekinti — mint ed-
dig — a vidéki érdekek készséges közlönyéül.

E szellemi és anyagi támogatás reményé-
ben nyitjuk meg az előfizetést.

Szász Béla,
felelős szerkesztő.

A „KELET“ előfizetési ára:

Okt.—decz.	3 frt.
Egy hóra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetés pénzek, legczélserűbben pos-
tai utalvánnyal, kiadó Stein János könyv-
kereskedésébe küldendők.

A „KELET“ TÁRCZÁJA.

Gyászlapok

a forradalom idejéből.

A zarándármegyei oláh-lázadásnak 1848. évi márczius 15-től
1849. június végeig terjedő rövid történeti vázlata.
Írta: **ifj. Baternay Imre** örök gyászemlékű vele szen-
vedett jó barátai számára.

1850.

(Folytatás.)

Vége mindamellét is, hogy a nagyon megré-
mült áldozatok egyedül pusztá életök megmentéséért
minden velők volt vagyonukat felajánlották, bő-
szütségökben könyörületet nem ösmerve, verni kez-
dették őket, különösen Brády Pétert és Kristori Áb-
rahámot össze-vissza pofozták. Utoljára gonoszságok
még annyira is ment, hogy a kezeikben levő min-
denféle eszközökkel embertelenül bántották. A ve-
lők levő szegény oláh papot is ide s tova rángatva,
ütötték, verték, szakálát tépve mondták neki:
„Hát te ilyen pap vagy? Ki a nagyobbakkal tar-
tassz! ezért méssz te a templomba, hogy bennünket
a praedikációddal megcsalj! nem vagy te papnak
való, majd csúfolunk mi belőled papot! S evvel a
többiek közé taszigálták.

Ezen vavar között történt, hogy egy Mesztá-
koni Szon Juon nevű oláh harmad magával, Brády
Jánosné, Máli, Czenci és Czili leányaival; Kozma
Lajosné két kis leányával, Kristori Irént, Mánai

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Hirdetési díjainkat, hogy a vidéki t. ipa-
rosok is egyenlő kedvezményben részesüljenek
a kolozsváriakkal, jövőre az egész erdélyi ré-
szekben felényire szállítjuk le, mit hazánk ösz-
szes iparosainak becses figyelmébe ajánlunk.

A „KELET“ kiadóhivatala.

Kolozsvár, october. 26.

× Mióta tűz és víz kerekéket hajtanak, élet-
ereinek nézi minden állam lerakott vasútvo-
nait, melyen, mint testben az életfentartó vér,
lúktet fel és vissza a kereskedelem.

De a mint a test szervezetében is ugy tart-
ják fen az életet az erek, ha a legpontosabb
összhang és tervszerűség van hálózatukban, ép
ily tervszerűséget követel az állam teste, hogy
vaserei életét fentartsák.

Fájdalom e tervszerűség nálunk hiányzik,
az ország nagyon érzi, hogy nincs egy Széche-
nyire, ki előbb kiözné a haditervet és azután
indulna. Az egész ország összhangzó vasut
hálójának tervét se látjuk s részei mégis
készülnek. Mindazáltal még elkésve nem va-
gyunk; szakértők véleménye szerint, ha van
is mit, de nem sok, mit eddig meg kell hogy
bánjunk.

Még az ország nagyobb része nincs be-
vonva a hálózatba; s így a tervszerűségnek
még a sok tere. Az országgyűlési biztosság most
a közlekedési minster előterjesztése alapján
kétségtelenül az előbb vagy utóbb építendő
vasutak iránt bizonyos tervben fog megállá-
podni. E tervből nem maradhat ki Erdélyben
a besztércei vasútvonal. Mi mindig csodálkoz-
tunk, hogy e vonal nagy fontossága meg ed-
dig nincs kellőleg méltányolva.

E vonal összeköttetésben a kolozsvárral
az ország közepén keresztül képezne Pestig
egy roppant fontosságú kereskedelmi vonalat
Moldova és Déloroszország gazdag földével.

Magyarországra nézve életkérdést képez-
nek a keleti és déli vasutak, mert csak ezek
igérnek iparának, kereskedelmének felvirágzást.
Nyugat minket tulszárnyalt, iparcikkeinket ott
nem árusíthatjuk el, mert amazok jobbak és
olcsóbbak a mieinknél. Holott a nyugatiaktól
mi sok olyan árukat vettünk ezeltől, milyennel
mi kínáljuk most őket. Minthogy mi olyant
sem tudtunk ezeltől előteremteni, megvettük
azt, a milyent kaptunk s ezáltal nagyrészből

megvetettük a szomszéd országok ipara felvi-
rázásának alapját. Elismert tény, hogy csak
azon állam ipara kap friss életre, mely jobbat
produkál másnál; mi nyugat áruinál sohasem
fogunk jobbat produkálni, cikkekinknek tehát
olyan áruhelyet kell keresnünk, mely nem tud
annyit, mint mi és ez dél és kelet. Délen ja-
vában készülnek a vonal-összeköttetések, kele-
ten is igyekeznünk kell.

A dolog természetes rende szerint Moldo-
va ipara a minének kellene hogy alárendeltje
legyen, mert gyengébb a miénknél. Mi is ipa-
runk gyengeségénél fogva vagyunk alárendelt-
jei Austriának.

Mit Austria gazdagságban tőlünk kapott,
azt keletől remélhetjük vissza, csak hogy összeköt-
tésbe lépünk vele. Korántsem tartozik e re-
mény a nemtelenek közé. Brüssel csipkái által
más országokból gazdagodott meg, valamint
minden állam és helység, mely külföldön áru-
nak keletet tudott szerezni. A műveletlen or-
szág, hacsak nem akar egészen elzárkozni más
sal szemben csak az alárendeltség szerepét
játszhatja, míg aztán ő is felemelkedik. Mi is
sok drága pénzen vásároltuk meg nyugattól
azt a műveltséget, melylyel birunk. Ha elzárjuk
magunkat, meglehet, hogy annyi pénzünk nem
megy ki, de annyi műveltség sem jó be.

Mindebből csak azt vonjuk ki, hogy egész
Magyarországra nézve égető kérdés egy Besz-
terczen keresztül Moldovába vezető vasútvonal,
mely aztán a Feketetengerig vinne.

A besztérceiek már kérelmeztek ez ügy-
ben a minisztériumnál s bebizonyították, meny-
nyivel rövidebb és czélserűbb a felső-magyar-
országi hadtani vonalnak Bukovinán keresztül
tervezett folytatásánál, mert míg ez hosszúsága
mellett, az országok, melyek felette rövidebb, az
ország derekán haladna át.

Az ügy azonban nyugszik; pedig mi alig
képzelnék ennél Magyarországon fontosabb vona-
latat. Hallottuk ellenvetésektől hozni fel, hogy
ez új vonal tönkretenné a keleti vasut többi vona-
lait. Az ellenvetés nézetünk szerint helytelen, mert
az a vidék, melylyel a besztércei vonal hozna
kapcsolatba, sohase kerül le se Brassóhoz, se
a Verestoronyhoz, hogy bejöjjon kereskedelmé-
vel Magyarországra. E vonalok és a besztér-
cei vonal iránya, egymással egészen ellentéte-
sek; csak parallel vonalok ronthatják egymást.

Meglehet hibás meggyőződésünk, de a
kolozsvár-nagyvárad keleti vasut résznek csak
a besztércei ad életet, mert így a mint most

lyosabbá tette sorsukat még azon véletlen eset is,
miszerint Kozma Lajosnének kocsis nélkül befogva
elmaradt lovai, a nagy zsi bongástól megijedve a
kocsin levő kis szolgálóval, egyenesen Ribit-
czére nyargaltak, mit a tömördek részeg oláhság
látván, még nagyobb ingerbe jött s azonnal a többi
kocsikat az út mellett levő térségre. Váka nevű
helység irányába levonták, ordítva mondván nekik:
„ti sem mire kellő gaze mberék, pionok,
most is el akartok szökni, nincs kegyelem, itt kell
nektek megdöglőnötök.“ Mintán őket fenyegetőző-
leg jó formán ide s tova taszigálták, káromolták
volna, oly nagy zavar s lármá keletkezett; hogy e
perezben halálokat bizonyosnak hitték, egy része
egyét, a másik más egyéb méltatlanságot akart rajtuk
elkövetni, de hogy mit, azt a nagy zugás és bögés
miatt senki tisztán kivenni nem tudta. Ily szorona-
gató helyzet közepette oda érkezett több Ribitsora,
Váka Ujbared, Bulzsed, Gróhot és Tomnáttyek hely-
ségbeli felfegyverezett oláhok kíséretében,
ugyan Ribitsorai Jezán Nyikuláj nevezetű, ki ma-
gát szintén majornak állítván, mit sem ügyelve az
elcsúggedt ártatlan szenvedők rimázkodásaira, őket
egyesen Váka helységbe, még azon éjszaka elki-
sértette, a hol éjjeli szállásra ugyan oda való g. n.
e. oláh lelkeshez kemény őrizet alatt szállít-
tattak.

II.

Éjjeli kaland és ármány.

Itt sirnom kellene,
Siratni, hogy oly gonosz a világ.
Az isten is a felhő szemével
Gyakran siratja, hogy megalkotá.

Ezen idő alatt Körösbánya, e megye közép-
ponti mezővárosa, minden veszedelemtől ment volt,

van építve, valódi élénk forgalomra nincs ki-
látása sem neki, sem a mellette levő váro-
soknak.

Különösen Kolozsvárnak csak e vonalban
lehet minden reménye. A brassói, szebeni, fe-
hérvári, m.-vásárhelyi kereskedés soha sem
fog rajtunk keresztül menni Pestre. Mi félre-
esünk s nézhetjük nagy szerényen, míg a töb-
bi erdélyi városok fejünk felé emelkednek.

Ha azonban északkeletre utunk nyílik, ez
új kereskedési vonalnak kétségtelenül városunk
lesz egyik főpontja.

Bátorkodunk mindezt a városi képviselő
testület figyelmébe ajánlani; mi oly fontosnak
tartjuk e vonal kérdését, hogy Kolozsvárnak
érdeke teszi kötelességévé, hogy ez ügyben a
minisztériumhoz folyamodjon, s a vonal kiépí-
tését sürgesse.

Sokat emlegetjük, hogy mi vagyunk a
civilisatio úttörői keleten; utat ma csak uttal
lehet törni; ne késedelmezzünk!

— A kereskedelmi törvény tervezete, mely-
nek szerkesztésével dr. Apáthy István bizott meg,
gyorsan halad előre.

Az általános indokolásban szerző, a tervezet
keletkezésének rövid története mellett, indokolva ad-
ja elő, hogy a német kereskedelmi törvénykönyvet
vette alapjául.

Terv szerint a törvénykönyv következő 3 fő-
részből állana:

I. rész. A kereskedőkről s azoknak mint ilye-
neknek jogviszonyáról.

II. rész. A kereskedelmi társaságról s ezeket
3 főnemre osztja fel.

III. rész. A kereskedelmi ügyletekről, ezeket
nem szabályozott biztositási és kiadó ügylettekkel.

Az első rész már készen van s 93 §-ra terjed,
melyekben némi általános határozatokon kívül 7 czi-
met foglal magában. Az első czim szól a kereske-
dőről; a 2-dik a kereskedelmi jegyzékekről (Han-
delsregister); a 3-ik a kereskedelmi czégekről, a 4-
ik a kereskedelmi könyvekről; az 5-ik czévezetők-
ről és kereskedelmi meghatalmazottakról; a 6-ik a
segédszemélyzeletről és végre a 7-ik czim szól a ke-
reskedelmi alkuszokról.

A második rész 4 czimből fog állani, melyek-
ből a két első czim szintén már készen van. Az 1-
ső czim kereskedelmi társaságokra vonatkozó általá-
nos szabványokat tartalmaz; a második czim pedig
közkereseti társaságokról (Offene Gesellschaft) szól.

hanem belőle egy magyarnak is kimenni nem lehe-
tett, mivel a közlekedés reájok nézve az oláhok ál-
tal el volt zárva és így az ide beszorult magyarság
a sok gond és félelem által lesújtva, aggodalommal
várta a gyzásos ügy kimenetelét; hozzá járult még
az is, hogy e nyomorult állapot közepette, estve
mint egy 8 óraker azon irtózatossá hirtámadt, mi-
szerint az oláhok, félórányi távolságra Ribitce hely-
ségében vannak és minden magyart, kegyelem irga-
lom nélkül megölnek, bizonyos ugyan nem volt,
hogy még eddig valakit megöltek, mindamellét a
szerfeletti komoly hírek szállongásaitól, valamint a
rajtok már többször elkövetett méltatlanságok ta-
pasztalatából, mégis nem ok nélkül borzadtak a jó-
vendőtől, minek következtében a körösbányaiak,
ugy szintén a máshonnan oda szorult egyének na-
gyon megijedve, sokan — még azon éjszaka —
Karats nevű merdek erdős hegynek szaladtak, né-
hányat, kik a sötétben meglátszottak, nem tartom
felelőseggnek névszerint felhozni: id. Ribitcei Pe-
rencz, neje szül. Baseréay Aloyzia; Baternay An-
tal neje született Benyiczky Emilia Gejza nevű fiók-
kal; ifj. Baternay Imre, neje szül. Nándra Josepha
Ottó és Ákos nevű fiókkal; özv. Nándra Klára,
Kristori Elek három fiával; Kristori Pálné szül.
Kristory Cecília s még ezeken kívül sok ismeretlen.
A csak most elősoroltak felérkezvén a hegy aljái-
gy ottan lakó, Ribitcei előtt is ismeretes oláhok tér-
tek be éjjeli szállásra, ezen oláhnál — ki egyszer-
smind dolgozó bányász is volt — annyi becsületre
találtak, hogy az akkori korban divatozó durva oláh
szokás szerint, ki nem utasítottak, hanem a meg-
lepett háztulajdonos annyit mondott: „Uram! én
önöket szivesen befogadnám, de nekünk a templom-
ban a pap által szigorú parancs adatott, hogy egy

— A hadügyminiszter a magyar delegáció okt. 23-iki ülésében az önkéntesek ügyében hozzántézet interpellációra oly választ adott, melyből az következtethető, hogy az 1868: XL. t. cz.-nek az önkéntesi intézményre vonatkozó határozatai szigorubbra fognak megváltoztatni. A törvény ez intézmény felállítását által könnyebbé akarta tenni a tanuló ifjúságnak a hadkötelezettséget, de egyszerűsége miatt is kívánt gondoskodni, hogy a hadsereg a szükséges tisztekkel ellátsassék. Sajnos, hogy az eddigi tapasztalatok szerint, a törvény ez utóbbi intézmény nem teljesedett. Nagyon csekély azon önkéntesek száma, kik a tiszti vizsgálatot leteszik, s nagyobb siker elérésére, mint a hadügyminiszteri feleletből kitűnik, a kormány bizonyos szigorúbb intézkedésekre fog törekedni. Szükséges volna azonban, hogy ezzel karöltve a tiszti vizsgálat is újabb szabályoztassék, és pedig úgy, hogy minden szándékos hátráltatásnak eleje vethessék.

— Mint halljuk az egyetemen az első fél-évben a bölcsészeti karon a következő tárgyak adatnak elő.

I. Bölcsészeti előadások.

Bevezetés a philosophiába, előadja Szász Béla, r. t.

A régi philosophia története; ugyanazon tanár. Psychologia (bevezetésül a nevelés tanba). Felméri Lajos.

Nevelés tan; ugyanazon tanár.

II. Történelmi előadások.

A középkori államok alakulása s a népek politikai, társadalmi és szellemi fejlődése. Ladányi Geodeon.

Európa főbb államai a XVI. században ugyanazon tanár.

A magyar vezérek és Szent István kora, különös tekintettel a művelődés történetére, a források bírálati ösmertetésével Szabó Károly.

Általános mennyiségtani és csillagászati bevezetés az időszámítás-tanba és ennek alapján az egyiptomiak, babiloniak, görögök és rómaiak időszámítása Celesárig. Finály H. Lajos.

III. Nyelvészeti előadások.

A magyar irodalom története a XVI. században. Imre Sándor.

A magyar nyelv története. Ugyanazon tanár. A római irodalom története. Szamosi János.

Demosthenes harmadik Philippikájának magyarázata. Ugyanazon tanár.

Homér Iliasának magyarázata (philológiai gyakorlat) tekintettel gymnasiumi tanárképzésre, növénydekeire. Ugyanazon tanár.

Latin irálygyakorlatok tekintettel a gymnasiumi Görög syntaxis Homan Ottó.

Plautus Isendulusának értelmezés. Ugyanazon tanár.

Cicero Orátorának magyarázata, tekintettel a középtanodai tanárjelöltekre. Ugyanazon tanár.

Görög irálygyakorlatok, tekintettel a középtanodai tanárjelöltekre. Ugyanazon tanár.

Német irodalom története Opitzon kezdve. Meltz Hugó.

Német irodalmi conventatorium. Ugyanazon tanár.

— A miniszteriumok személyzeti létszáma összevetve a miniszteriumonként elintézt ügydarabok számával némileg mértékül szolgál az egyes szakokban teljesített munkásság megítélésére. E végből érdekesnek tartjuk fölörölni az egyes miniszteriumokban alkalmazott személyzet s az ügydarabok számát.

Mindegyik miniszteriumban volt eddig egy-egy államtitkár, csak a cultusban kettő; azonban min-tán Joannovits államtitkár lemondott. itt is csak egy van. Miniszteri tanácsos van a pénzügyről 6, a bel- és kereskedelmi miniszteriumban 5—5, az igazságügyi és honvédelmi 4—4, a közmunka miniszteriumnál 3, a cultusnál csak 2. Osztálytanácsos van a pénzügyről 25, a kereskedelmi miniszteriumban 14, a belügyről 13, a cultus és a közmunkánál 11—11, az igazságügyi s honvédelmi miniszteriumban 9—9. Titkár van a közmunkaminiszteriumban 29, a pénzügyről 27, a belügyről 18, a kereskedelmi-nél 17, a honvédelminél 14, az igazságügyről 12, a cultusnál 9. Fogalmazó s fogalmazósegéd van a pénzügyről 65, a közmunka miniszteriumban 45, a honvédelminél 38, a kereskedelmi miniszteriumban 35, a belügyről 29, az igazságügyről 21, a cultus-miniszteriumban 16.

Az összes személyzet nagysága szerint a miniszteriumok így sorakoznak: pénzügy 124, közmunka 89, kereskedelmi 72, belügyi s honvédelmi 66—66, igazságügyi 47, vallás- és közoktatásügyi miniszterium 40 egyénnel a nevezett kategóriákban.

A múlt évben elintézt ügydarabok száma szerint következőleg sorakoznak a miniszteriumok: pénzügy 67,307, honvédelmi 42,679, belügyi 34,600, kereskedelmi 32,146, vallás- és közoktatás 31,560, igazságügy 23,585, közmunka miniszterium 22,210.

Ha tehát a hivatalnokok összes létszámát, mely a cultusnál nemcsak számra legkisebb, de a díjazástylok szerint is aránylag legkevesebb személyi kiadást követel, az elintézt ügydarabok számával összehasonlítjuk: akkor el kell ismernünk, hogy alaptalan a cultusminiszteriumról táplált ama vélemény, mintha ott a legnagyobb személyzet volna valamennyi miniszterium közt. Ezen igazságszolgáltatás mellett azonban meg kell jegyeznünk, hogy az elintézt ügydarabok száma, mint már fentebb is kiemeltük, csak némileg vehető mértékül valamely hivatal tevékenységének megítélésére; a minthogy kiki el fogja ismerni, hogy p. o. a közmunka miniszterium egy-egy ügydarabja néha tíz annyi dolgot okozhat, mint 50 darab a honvédelmi miniszteriumban.

— A bankkérdésben oct. 24. 11—4 óráig tartó minisztertanács volt ér. Andrassy elnöke alatt melyben az osztrák miniszterek is részt vettek. Mint értesülünk, a vitás ügyben némi közlekedés történt ismét, s azon megállapodás, hogy egy vegyes szakértő kommissió fog a tárgyal behatóan foglalkozni. A 80 millió bankadósság kérdése is előkerült s még mindig főakadályát képezte a kormányok egyetértésébe. Persze lehet azonban, hogy az egész ügyállás fog hozatni és kezevelni megvárni. Ez a nácskozások csak két hét múlva fognak ismét megújulni. Mihelyest a kiegyezés sikerében bizni lehet erős hitünk szerint az o. n. bank is sietni fog, elöget tenni a magyar piac méltányos igényeinek és felebb fogja emelni a végmegoldás reményeiben fők-jainak dotáczióját.

BELFÖLD.

Bágyon, október 22-én.

Tisztelt szerkesztő ur!

A „M. P.” folyó hó 20-iki számában „többen” aláírással Felvinczről kelteve egy cikk jelent meg, melyben a legvakmerőbb ferdítések oly moderban vannak előadva, hogy székünkben a választási mozgalmak által előidéztet s már csillapulni kezdő izgatottságnak igen könnyen új tápot nyújthatának. Ez ál-

Kossuth tehát felszólította államtitkárnak; Duschek pedig nem gondolva, hogy az átalakulás véres harcra vezet, örömet fogadta el az ajánlatot, bár anyagilag nem lett volna szüksége hivatalra, minthát a 48-diki 3-ik törvényezik biztosi az államtanácsosok rangját és fizetését. Kossuth, kinek a pénzügyi kezelés gyakorlati megtanulása sohasem állott módjában, administratív képességgel bíró férfit örömmel vett oldala mellé, ki azonnal a pénzügyminiszterium szakmái munkálkodásának főtegyelvé lett, annyival inkább, mert a Kossuth idejét és tehetőségét ugyis a képviselőház s általában a zaklatott politikai ügyek veté-ék egészen igénybe. Mint államtitkár, Duschek igen szorgalmasan működött, s a honvédelmi bizottság idejében sem lankadt. Sokan csodálták ezt a régi hivatalnoktól: jól tudván, hogy a szabadságharcnak sem lelkesedésében, sem reményeiben nem osztozik. Látna azonban törhetlen pénzügyi működését, s tudva, hogy két fia honvédtiszt, nem igen kétkedtek hazafiságában. A függetlenségi nyilatkozat után Szemere rögtön megkínálta a pénzügyi tárczával, Horváth Mihály leírása szerint: ezt csak úgy fogadta el, hogy előbb bécsi döntő körök beleegyezését is megnyerte hozzá, azt hozván föl, miszerint jobb, ha oly pénzügyér lesz, ki a nemzeti bank ezüst és arany készleteit együtt tartja s a harcz elnyomása után azt hiány nélkül kiszolgáltatja, mintsem ha e tárczát oly egyénre bízna, ki enthusiasmusában az érzékiesletet is a háború minden áron való folytatására költené, vagy pedig forradalmi czélokra magával vinné. Mily okmányokon alapul ez állítás, nem tudjuk; de azt, hogy Duschek Bécsben furfangosan biztosította a saját sorsát, csakugyan igen valószínűvé teszi az a körülmény, miszerint ő a forradalmi miniszter, nem büntetést, hanem nyugdíjat kapott.

litások mivoltának kitüntetésé véget kívánom becses lapjában hasábjait igénybe venni. Soraim a lehető röviden lesznek tartva. Ismerve lapja irányát, nem is kívánhatom, hogy olvasói helyi érdekek miatt hasznosabb közleményektől megfosztassanak.

Talán ez uttal is hallgatással mellőztem volna a jelzett cikket, ha nem egy egész consortium vállalkozott volna, a választások előtt csak egyesek által-egyakorolt journalistikai üzemek tovább folytatására. Hanem bármily távol van is tőlem a divendát csökkenteni akarni, mindazonáltal e titkos társulat nyilvánosságra hozott üzleti programját, melyet Aranyosszék választó polgárainak meglehetősen vakhiszékenységre alapított könnyelmű nyegleség, a legdurvább gyanúsítás és jókora vastag tudatlanság jellemez — nem mellőzhetem legalább egy pár vonásban megvilágosítani.

A cikkeknek bevallott czélja a 3-ik bíráló bizottságnak az aranyosszéki képviselőválasztással szemben követett eljárásának megrovása. Politikai életünkben első eset, hogy a sajtó tért nyitott volna oly közleménynek, mely valamely bíráló bizottságnak egyes választásra vonatkozó eljárását jogtalannak és igazságtalannak nyilvánította. A fővárosi ellenzéki sajtó zugolódott ugyan néha a bíráló bizottságok túlszögora miatt, de mindig több politikai tapintattal és ildommal bírt, mint hogy az országgyűlés által választott, az igazság és törvény irányában esküvel is kötelezett és nagyrészen a juri jellegével bíró bíráló bizottságokkal szemben, ily eljárást követni helyesnek vagy veszélytelennek tartott volna.

A cikk harmadik bekezdése van szánva arra, hogy az aranyosszéki képviselőválasztás egyszerűsége bizonyítottassék. Ennek dacára e tétel, tán czéljánál fogva a legkomolyabb. Nem lehet kivenni, hogy a 400 (!) többség felemelése által, mit akarnak ezekirők bizonyítani. Ha azt, hogy a választás második napján este az ellenzéki jelöltek oly többséggel bírtak, hogy a még hátralévő szavazók leszavazása esetében is 100 többségben maradnak, — ekkor valótlanságot állítanak, mert a választási jegyzőkönyvből kitetszőleg, jelöltjeik az összeírt választók általános többségét koránt se kapták meg.

Valótlan azon állítások is, „hogy az utolsó napra 3000 szavazónál több semmiesetre sem eshetett”; mert tényleg 400-nál több szavazott le; s különben is azoknak, kik az aranyosszéki választási dolgokban oly jártasságot vándicálnak magoknak, tudniok kellene, hogy a harmadik napra behívott 9 község szavazóinak száma nem 300, és nem lehetne feledniök, hogy a választási jegyzőkönyvből kitetszőleg a választási bizottság abban egyezett meg, hogy a két első nap nem szavazott szavazók a harmadik napon illetékes községek följárta után beadhassák szavazataikat, hogy pedig ezek beérkezését, az szintén kitetszik a választási és összeírásai lajstrom összehasonlításából.

Nem kevésbé valótlan azon állítás is, hogy az utolsó napra behívott községek meglelt választói mind leszavaztak. A petitio mellékletei és a választási lajstrom összevetéséből kitűnik, hogy a választás bezárásakor jelenlevő és épen a bezárás miatt szavazataikat nem érvényesíthető választók közül többem vannak az utolsó napra behívott községbeliek közül.

És ha most az 1848. 5. t. cz. 29. és 32. §-ait s az ellenzéki bizalmi férfiaknak a választási jegyzőkönyvben tett és aláírt, tehát kifogástalan hiteltű azon nyilatkozatát, miszerint ők nem ellenzik a választás bezárását, de annak tovább folytatásába is beleegyeznek — kellő figyelemre méltatjuk, kiből a pártcsínyedély, a törvény iránti tisztelt és az igazságérzet utolsó szikráját ki nem ölte, —

Vannak kik állítják, hogy nem a bécsiekkel, hanem a magyar conservatívekkel értett együtt s velők együtt azt hívték, hogy a forradalom elnyomása nem lesz egyszersmind az alkotmány eltérése is. Tény, hogy titokban működött azon forradalmi kormányférfiak háta mögött, kik biztak benne s kiktől magas megbízatásokat fogadott el.

A sajtó is sürgette különben, hogy Duschek pénzügyér legyen. Sürgette, minthát szakismeretéről, hivatali pontosságáról és takarékoságáról meg volt győződve. E takarékoságnak lehet mindenesetre tulajdonítani, hogy a szabadságharc aránylag kevésbé került. Fővénységeért azonban a hadvezérek folyvást haragudtak, mert egyiknek sem adott soha annyit, mint a mennyit kértek. A táborokban gyakran lehetett hallani a panaszt, hogy, ez a fővénység korántsem hazafias gazdálkodás, hanem furfangos kiszámítás: meg akarta t. i. vonni az eszközöket, hogy a diadal czélját el ne lehessen érni. Az öreg Bémel azonban, ki ugyancsak erősen irogatott rá nem bírt fővénységelni. Különben utójjára más tábornokok is kifogtak rajta, mert mindig három annyit kértek tőle, mint a mennyire tulajdonképen szükségük volt, s ekkép ha levont is az összegből, maradt annyi a mennyire számítottak.

A forradalom utolsó hónapjaiban Duscheknek volt egy igen nehéz feladata: a bankgyár költöztetése, Debreczenből Pestre, onnan Szegedre, azután Aradra, stb. Valami 170 kocsiira volt szükség a sajtók, érzékiesletek s a mindenféle eszközök szállítása végett, s ennyit csak a legerélyesebb működéssel lehetett előteremteni. S Duschek előteremté mindig. Bácskában egyszer saját ministeri ökleivel büntetett meg egy banknyomtatót, ki a pakoláskor elkésétt.

lehetetlen, hogy a 3-ik bíráló bizottság eljárását, midőn az aranyosszéki választást egyszersre nem semmisítette meg, hanem vizsgálatot rendelt el — az ellenzékek szemben jogtalan és igazságtalannak keresztelje.

De ezekirők tovább mennek. Mintegy nem akarván magokat megtagadni, az országosan elfogadott párttaktikához folyamodnak s azzal gyanúsítják kérvényezőket, hogy a bíráló bizottságot — a Kereseden történt emberölés olyszertű föltűntetése által, mintha ez a választás színhelyén történt volna — félrevezették.

Nem tudom, hogy ezekirők olvasták-e a Kovács János és társai által beadott kérvényt vagy nem? De ez a dologon mit sem változtat, mert min után abban egy sor sincs, miből ezt ki lehetne magyarázni, e körülmény legtovább az erkölcsi beszámításnál jöhetne tekintetbe. Én csak mint igen jellemzőt kívántam megemlíteni. Különben is e tétel a kérvényben közokiratokkal van támogatva és a mint értesültem, Csipkés Lajos ur a Felvincz városi bíróságtól ez irányban szintén hivatalos bizonyítványt vett ki, mit a kérvény tárgyalásakor érvényesíteni bizonyosan nem mulasztott el. Kérdem tehát félre volt-e vezetve a 3-ik bíráló bizottság, vagy nem?

Nem vizsgálom tisztelt ezekirők, hogy önök ferdítései és gyanúsításai a gondatlanságnak vagy a szándékoságnak van-e nagyobb része? Ez eredményében egy sem, legtovább subjectiv szempontból változtathatna a dologon. De önöknek következtetése s főleg egyik állításokban nyilvánuló tudatlansága nem hiszem pártjokat is ne bosszantaná, mert ez nem csak az írókat compromittálhatja, hanem azokat is, a kiknek szánva volt.

Önök az állítják, hogy az aranyosszéki és a Kemény István báró ellen beadott kérvénynek egy alapja van s hogy ez utóbinnál a hallatlan erőszakoskodások és hivatalos visszaélések be is bizonyítvák. Ezekből gyanitva önök-ek szükségkép ismerniök kell a báró elleni kérvény és a tárgyalás részleteit. Tehát bátran kérhetem, volt-e a báró elleni kérvényben a választás időelőtti bezárása miatt panasz emelve, és volt-e az aranyosszéki kérvényben a hivatalos hatalommal visszaélésnek még csak jelzése is? Önök bár pirulva, de mingét esetben nemmel lesznek kénytelenek felelni.

Önök azt állítják: hogy Aranyosszék meg van fosztva azon jogtól, hogy képviselői az országgyűlési tanácskozásban részt vegyenek. Nem igaz. Míg a választás nincs megsemmisítve, a megtámadott képviselő a tagsági jogokat élvez. Ily következtetést vonni abból, hogy a felsőház még nincs eltörölve és a Maroson még a hajók keményei nem füstölögnek — legalább is tulmerészség.

Még csak egyet, Önök azt mondják, hogy a jobboldali pontokai községek azonban nem voltak biztonságban; de felelték, hogy a kopó legjobb esetben is, csak a gyáva nyulat vagy az alatomosan ravasz rókat képes megkergetni. De e téren önök nem szándékozom követni,

Egyedül.

A „KELET” magán-távirata.

Feladatott Pesten okt. 26. 10 ó. — p. d. e.

Érkezett okt. 26. 11. ó. — p. d. e.

A bankügyben szünet állt be, míg az osztrák magyar miniszteriumok megállapodásai a királyhoz felterjesztetnek. Bizottmány alakítatik, mely a két kormánytól elfogadott elvek alapján a magyar bank

E közben pedánsan nyugodt maradt mindvégig, mint a ki jól tudja, hogy mi vár rája. Helyéről csak akkor mozdult el, midőn Görgey diktatorrá lett Aradon. Ekkor gépeit kincstárát s technikai személyzetét — e hosszu karavánt — utnak indította megint, hogy csakhamar átadja azt utközben a császári seregnek. Némelyek félmillióra, mások kettőnél is többre becsülték az átadott becses érczet.

Mindamellett elfogták s Pestre kísérték, hol azonban szabad lábón védhető magát. Majd Bécsbe kellett mennie, hol rendőri felügyelet alá helyezték. De ismét visszaküldték a pesti haditörvényszék elé, hogy igazolja magát. Büntetése azonban mindössze is néhány napi fogság lett, ezután pedig nyugdíj.

Huzeltatásának indokát ma még homály fedi. Lehet, hogy Duschek kívánatára történt; lehet, hogy azt hitték, talán módjában állott volna több érzékiesletet is adni elő.

A tények mindenesetre arra mutatnak, hogy a forradalomnak nem hive, hanem csak munkás és kőtarzu hivatalnok volt, több szakismerettel mint feláldozó hűséggel.

Jelleme azonban senki előtt sem áll teljes világosságban, s valamint a szabadságharcz lefolyása alatt, ugy azóta sem vették soha tüzetes kritikái vizsgálat alá. Egy ideig mondottak róla jót és roszt vegyesen; azután nem beszéltek róla minthát függetlenségi harcunknak inkább csak hősi és politikai oldalai val foglalkoztak s nem egyszersmind a pénzügyivel is, végre pedig teljesen kifeleddék a fontosabb szereplők sorából, s ő maga is elég óvatossal volt teljesen elrejtetni a távoli Horvátország egy zugában, hol teljes viszárvonultságban, a hazai eseményektől elszigetelten, nyugdíjából élt.

Duschek Ferencz.

(Szül. 1797. aug. 28-án, megh. 1872. okt. 17-én)

(Vége.)

Midőn a 48-ki magyar miniszterium megalakult s a pénzügyi tárcza Kossuth Lajosra bízott, a minisztertanácsban általános volt a nézet, hogy Duschek pénzügyi szakismeretét nélkülözni nem lehet.

